

“አግኣዝያን”?

እንታይነትን ምንቅስቃስ ብሂረ አግኣዝያን/ ትግራይ-ትግርኛ

ግእዝ፣ ብሂረ አግኣዝያን፣ ትግራይ-ትግርኛ፣ አግኣዝያዊነት፣ ማሕበር አሕዋት አግኣዝያን፣ አግኣዝያን ሪፐብሊክ/ሃገራዊ ግንባር አግኣዝያን ወዘተ

ብንታቸው አረጋግጧል

ከሳብ ቀረባ አዋናት (ብፍላይ አብ ዓድና) ማሕበራዊ ሚዲያ ከም ቀምነገር ገይርካ ዝውሰድ አይነበረን። ብፍላይ ከዓ እኒ ፊሰቡክ ስቐ ኢልካ ናት ተራ ወረን ጠራዕራዕን ገይርካ ዝረአየሉ እዩ ነይሩ። ሐዚ ግን ዋላ እኳ መሊእኻ እትምሕሉሉ ፅሩይን ሓላፍነት ዝወሰደሉን መድረኽ ተዘይ ተበሃለ፣ ቀምነገር ዘለዎም ከበድቲ ዛዕባታት አልዲሉ አብ ሕብረተሰብ መዘራረቡ አብ ምግባር ግን ተርኡ ልዑል የኸውን አሉ። ብፍላይ መንእሰይ ትግራይ እዚ ዓውዲ ብደንቢ ዝተቀምሉ ዘለው ይመስሉ። ስለዚ አብ ማሕበራዊ ሚዲያ ዝለዓሉ ጉዳያት ከም ቀምነገር ወሲድካ ከዝተየሎም ዘለዎ እዩ ናብ ዝብል መደምደምታ ምብጻሕ ይከኣል።

ብዝኾነ አብ ቀረባ አዋናት አብ ማሕበራዊ ሚዲያታት ኣዘራረቢ ኮይኑ ዘሉ ጉዳይ አግኣዝያን ብዝምልከት ሓፂር ዳህሳስ ከነቕርብ። ኣብዙይ ብዋናነት ከረአዩ ዘለዎም ትርጉምን ታሪካዊ አመፅእን አግኣዝያን? መን እዮም አግኣዝያን? ሐዚ ኽ እቲ አግኣዝያውነት ንመነመን ይሕዝ? ምስ ግዝእ ታይ ርክብ አለዎ? ምስ ትግራይ ትግርኛ ዘሉ ምምስሳልን ፍልልይን ከን አግኣዝያን ዝብል ምንቅስቃስ ብመን መዓዝ ተጀሚሩ? ሐዚ ዘለዎ ብርኪ ኽ ታይ ይመስል? አቶም መሰረታዊ መትከላትን ትሕዝቶን እቲ ምንቅስቃስ እንታይ እዮም ዝብሉ? ብተቐውምን ብድጋፍን ዝቐርቡ አረአኣያታት ብሓፂሩ ታይ ይመስሉ? ናበይ ከ ከምርሕ ይመስል... ወዘተ ዝብሉ ነጥብታት አልዲልና ዘለና ሓሳባት ከነቕምጥ እዮ ምንብብቲ ድማ ከትመያየጥሉን ብቐፃሊ ሓሳብኩም ከትህብሉን ንዕድም።

አመፅእ ስያመ አግኣዝያን ወይ አግኣዝያን መን እዮም?

ተማራማሪ ታሪክ ፕሮፌሰር ላዲሶ ከም ዝብልዎ ታሪክ ኢትዮጵያ ንምፅናዕ 1) ብ ሳባ፣ ግእዝ ፣ ግሪክ ዝተፀሓፉ ኢንስክሪፕሽን/ዝተቐረፀ ፅሑፍ ከምኡ ድማ ሳናቲም/ ገንዘብ 2) ካብ ወፃኢ ድማ ናይ ግብፂ ሄሮዶቶስ፣ አብራይስጥ፣ ግሪክ፣ ዓረብ፣ ሮማውያን ወዘተ 3) አብ ማእኸላይ ከፍለዘመን ብግእዝ እብ ብራና ዝተፀሓፉ ገድልታት 4) ድሕሪ 16 ክ/መን ብድጉሎማትስ

ወይ ሚሰዮናውያን ዝተፀሓፉ መሪዳኦታት 5) ካብ ቴድሮስ ንደሓር ብአምሓርኛ ዝተፀሓፉ ዜና መዋኣላት 6) ናይ ትውፊትን ስነ ልሳንን መሪዳኦታት... መሰረታዊን አገዳስትን እዮም (ላዲሶ፣ ረጂም የህዝብና የመንግስት ታሪክ 1982፣ ገፅ 20)። ብመሰረት እዚ መርህ እዚ፣ አግኣዝያን ዝምልከት ኣብዞም ከምዚ እምዞም ዝበሉ ሰነዳት አገላብጥና ዝረኹብናዮ መሪዳኦታ ከምዚ ዝሰዕብ ይመስል።

ብመጀመርታ አብ ፍልፍል መሪዳኦታ ታሪክ ዝሰፍሎ ተአማንነት ዘለዎ ኢንስክሪፕሽን/አብ እምነ ዝተቐረፀ ፅሑፍ እንትንፍትሽ ብቐጥታ አግኣዝያን ዝብል ቃል አይንረክብን። ብተዛማዲ ኢልካ ከውሰድ ዝኸለል ግን እቲ ብቀዳማይ ከፍለዘመን ድሕሪ ልደተክርሰቶስ ከም ዝተፀሓፈ ዝእመነሉ ሸሙ ብዘይተገለፀ ናይ አክሱም ንጉስ ዝተፀሓፈ አብ ኣዳሊስ ዝተረኸበ ኢንስክሪፕሽን “The Aksumite king who wrote the Adulis Inscription boastfully enumerates, as parts of his expanding and multinational state, the following lands and peoples: Ganze(agazian), Agame,

Sign, Aua (Adwa), Zingabane, Angabo, Tiamo, Antangau, Kala, Lasine, Zaa, Gabala, Atalamo, Beja, Tanganitae, Annine, Metine, Sesea, Rhausoi, Solate. The Aksumite state, (ca. 100 - 1100 A.D.) ኢሉ ዝገዝእም ዓድታትን ህዝብታትን እንትገልፅ እታ መጀመርታ ተገሊፃ ዘላ ግለህ ወይ አግአዝያን ንምባል እያ ኢሉም ዝተርጎምያ ተመራመርቲ ብዙሓት እዮም። ካብዚ ወፃኢ ግን ብቀጥታ ኣብ ኢንስኮርፕሽን ኣይንረኽቦን(ካሳብ ሎሚ ብዘሎ ውፅኢት ምርምር)።

ኣብ መፃሕፍቲ ግን ዝተፈላለዩ ፀሓፍቲ ብዝተፈላለዩ ኣገባብ ገሊጾም ንረኽቡ። ካብቶም ኣረአእያታት እቲ ሓደ ምስ ግለዝ (መጀመርታ/ጀመርቲ) ተዛሚዶ ዝግለፅ እንትኾን እቲ ካልኣይ ድማ ኣግአዝያን ማለት ነፃ መውፃኢቲ (ካብ ደገ ዝመጹ) ብዝብል እዩ ዝግለፅ። ኣብዚ ካልኣይ ነጥብ ብኸልተ ፃፋት ዝመጹ ከትፃት ስለ ዘለው ከምዘሎ ከነቅርብልኩም።

ኣብ ዓድና ናይ መጀመርታ ነበርቲ (ብናይ ሰነ ፍጥረት ኣተናትና) ደቂ ካም/ኩሽ ከይኖም መንግስትነት መስራቶም ዓዲ የመሓድርሱ ኣብ ዝነበሩ እዋን ሓደ ራማ ዝተበሃለ ንጉስ ካብ ህንዲ መጺኡ ንየመን ከባቢ ተቐፃፂሩ ይገዝእ፤ ኣብኡ ዝመረሮም ናይ ሴም ዘርኡ ዝኾኑ 3 ደቂ ዮቀጣን ድማ ናብዙይ ኣተዮም ኣብቶም ናይ ዓድና ገዛእቲ ዝኾኑ ደቂ ካም ተፀጊዮም ንሓመሽተ ዓመት ይነበሩ። ድኩራኦ እቲ ራማ ዝበሃል ንጉስ ህንዲ ናብዙይ መጺኡ ንቶም ዓሌት ኩሽ ስዒሩ ይገዝእም፤ ቀስ ብቐስ ድማ እቶም ናይ ሴም ዓሌት ዝኾኑ ደቂ ዮቀጣን ንቲ ንጉስ ራማ ስዒሮም ንዚ ዓዲ ሓራ የውፅእዎም እሞ ኣግአዝያን ይብሃሉ ትርጉሙ ድማ ነፃ መውፃኢቲ ማለት እዩ ይብሉ ከምኒ ኮንቲ ሮስ፤ ህሩይ ወልደስላሴ፤ ተከለፃዲቅ መኲርያ፤ ኣለቃ ታዮ፤ መስፍን ዘርኣብሩኽ ወዘተ ዝኣመሰሉ ፀሓፍቲ።

ግልፂ ንምግባር ተከለፃዲቅ መኲርያ ኣብ "የኢትዮጵያ ታሪክ፡ ኑብያ-ኣክሱም ዛጉዬ" ዝብል መፅሓፎም ዘቐመጥዎ "...የዮቀጣን ልጆች በየመን ሳሉ የህንድ

ነገስታት እየወጉ ብያስቸገሯቸው የካሙ ዘር ንጉስ ጵኦሪ ብኣክሱም በነገስባት በ1980 ዓ.ዓ የመንን ለቀው ወደ ሃገራችን መጡና፤ ሶስቱ ነገዶች፡ ሳባ በ ትግራይ፤ አቦል በኣዳል/ዓፋር፤ ኤቦር በ ኦጋዴን/ ኢትዮ-ሳማልያ ተቀመጡ። እንደመጡም መጀመርያ ለ 5 ዓመት ለንጉስ ጵኦሪ ገብረዋል። መዚህ መካከል የህንድ ንጉስ ራማ ወደ ሃገራችን መጥቶ ጵኦሪን ወግቶ ስላኑን ቀማው። ህዝቡንም ይገዛው ጀመር። በዝያን ግዜ እነዚህ ሶስቱ የዮቀጣን ልጆች ከያሉበት ተሰባስቦው ራማን ወግተው ስራዊቱን አሸንፈው እሱንም ገደሉና ህዝቡን ከባርነት ነፃ ኣወጡት። በዚህም እነዚህ ነገዶ ዮቀጣን ነገዶ ኣግአዝያን (ነፃ ኣውጪዎች) የሚል ስም ወጣላቸው። ይብል።

እዞም ደቂ ዮቀጣን ንቲ ባዕዳዊ ገዛኢ ኣባሪሮም ነፃ ኣውጺኦም ጥራሕ ዘይኮነስ እቲ ናይ ኣክሱም ስልጣን ኣብ ቋንቋ፤ ስነ ፅሑፍ፤ ፍልሰፍና፤ ስነ ህንፃ ወዘተ ንሳቶም ዘምፅእዎ እዩ እዮም ዝብሉ እዞም ዝተጠቐሱ ፀሓፍቲ። እኒ ዶር ተወልደ ትኩኦ (የኢትዮጵያ ኣንድነትና ኢጣልያ)፤ ዶር ኣያሌው ሰላይ (የኣገው ህዝብ ታሪክ)፤ ኣሰረሰ የኔሰው (ኣክሱም መኑ ኣንተ)፤ ዶር ሃብተማርያም ኣሰፋ (የኢትዮጵያ ታሪክ ጥያቄዎችና ባህሎች)፤ ፕሪፌሰር ላጲሶ ጊዴሌቦ (የኢትዮጵያ ረጅም የህዝብና የመንግስት ታሪክ)፤ መሪጌታ ልሳነ ወርቅ ገብረገርግሰ (ብሄረ በፅኣን ኢትዮጵያ) ወዘተ ድማ ንዚ ልዕለ ኢሉ ዝተገለፀ ሓሳብ ይቃወምዎ። እዚኣ እውን ግልፂ ንምግባር ጨሊፍና ንርኣያ፤ ዶር ተወልደ ትኩኦ ኣብታ "የኢትዮጵያ ኣንድነትና ኢጣልያ" ከምዚ ይብሉ "... በብዙ የሃገራችን ፀሓፊዎች የቀረበ ፅሑፍ ትክክል ነው ብለን መውሰድ እንቸገራለን... ለምሳሌ ኣቶ ተከለፃዲቅ መኲርያ ኣብ የኢትዮጵያ ታሪክ፡ ኑብያ-ኣክሱም ዛጉዬ በሚል መፅሓፍ ያቀረቡት የታሪክ ግምገማ በኣንድ ኣንድ ሃሳቦች የተቃወሙ ሃሳብ ለማቅረብ እገደዳለሁ፤ ኣንደኛ ለመንግስታችን፤ ቋንቋችን ስልጣንያችን መሰረት የሆነው ከደቡብ ዓረብ በመጡ የዮቀጣን ልጆች ነው የሚለው እውነትነት የሌለው የማንቀበለው ነው። ሁለተኛ የዮቀጣን ልጆች ንጉስ ራማን ኣሸንፈው ኣግአዝያን ተባሉ፤ ቋንቋቸውም ግለዝ ተባለ የሚለው እውነት ሊሆን ኣይችልም፤ እውነት ቢሆን ኣፋሮቹና

ሶማሌዎቹም እንዳሉሁኑ ኩሺቲክ ሳይሆን ግለዝ ይናገሩ ነበር ማለት ነው።...ኢሉም የቐምጡ። ዶር ኣያሌው ሰላይ ብተወሳኺ ንቶም ቅድሚ ጵኦሪ ዝነበሩ 22 ነገስታት ዘሕለፉ ስልጡናት ህዘቢ ደቂ ካም ዘይሰዓርዎ ንጉስ ሓመሽተ ዓመት ዝተቐመጡ ስደተኛታት ደዊ ዮቀጣን ስዒሮም ኣልካ ምምጻት ማይ ዘይቆፀር ምንት እዩ ይብሉ። ፕሪፌሰር ላጲሶን ፕሪፌሰር ሰርገውን .. "ሳባውያን ብሰፈራን ስራሕን መጺኦም ኣብ ትሕቲ ደኣማት ይነበሩ ምንባሮም .. ዓረብ ብምልኡ ናይ ኢትዮጵያ ገባር ግዝኣት ከም ዝነበረ"፤ደቡብ ዓረባውያን 1000 ቅ/ክ ከባቢ ናብ ኢትዮጵያ ከም ዝተሰደዱ እዩ፤ ፅቡቕ ቦታን ምሕደራን ንምርካብ (ancient and medieval history by sergew habteselase: page 26.) ኮንቲ ሮስ፤ ዝተበሃለ ጣልያናዊን 1872-1949፤ ኣኖ ሊትማን ዝተበሃለ ጀርመናዊን 1875- 1958 ስልጣን ኣክሱም ካብ ዓረብ መጺኡ ኢሉም ካብ ዝሰበኹ ኣውሮፓውያን እዮም። .... ይኹን እምበር ሴማዊ ህዝብን ቋንቋን ኣብ ዓረብ ቅድሚ ምንባር 2000 ዓመት ቀዲሙ ኣብ ዓድና ነይሩ እዩ። ፕሪፌሰር ላጲሶ ጊዴሌቦ (የኢትዮጵያ ረጅም የህዝብና የመንግስት ታሪክ)፤ ዴቪድ ሌቪን ይውሰኹሉ እዩ።

እቶም ደቂ ሴም ኣዕራብ ዓዶም ድርቂ ምስ ኮኖም ድኣ ናብ ዓድና መጺኦም ስደተኛታት ከይኖም ፅግዕተኛታት ኮይኖም ስራሕተኛታት ኮይኖም ምስቶም ደቂ ኩሽ ተዋሲቦም ነበሩ እምበር ፤ መጺኦም ንዓና ነፃ ኣውጺኦም ግለዝ ኣማዕቢሎም ኣግአዝያን ተባሃሉ ዝብልስ ዓብዪ ሓሳት እዩ፤ (ብሄረ በፅኣን ኢትዮጵያ፤ መሪጌታ ልሳነ ወርቅ ገብረገርግሰ፤ ገፅ 23) ኣሰረሰ የኔ ሰው እውን ንዙይ የረጋግፁ ብመረዳእታ። ዶር ኣየለ በክሪ ድማ እዚ ካብ ዓረብ መጺኦም ንኢትዮጵያ ኣሰልጢኖም ዝብል ናይ 19 ከመን ናይ ኣውሮፓውያን ሕሳት ፕሮፖጋንዳ እዩ ይብልዎ።

ግለዝ፡ እቲ ካልእ ትረኻ ምስ ግለዝ ብዝተኣሳረ ዝቐርብ እዩ። ግለዝ ካብቶም ፊደል ዘለዎም ቋንቋታት ሴም

ሓደ ኮይኑ ኣብ ሃገርና ዝኣተወሉ ግዜ ካብ 3510- 3529 ዓ ዓ እዩ ይበሃል። ግእዝ ናብ ሃገርና ካብ ዝኣተወ ጀሚሩ ክሳብ መበል 13 ክፍለ ዘመን ማለት ብናይ ኣክሱም ዘመን መንግስት ግዜ ንቲ ቅድሚኡ ዝነበረ ጥንታዊ ቋንቋ ዓብሊሱ ህዝባዊን መንግስታዊን ቋንቋ ኮይኑ የገልግል ምስ ነበረ ካብኡ ንነጀው ግን ብቋንቋ ትግርኛ ተተኪኡ ኣብ ኣብያተ ክርስትያን ተወሲኑ ይርከብ። (መሪኔታ ግርማዕዮን መብራህቱ፤ 'ልዕሳን ግእዝ ዘእም ግርማ' መዝገብ ቃላት ትግርኛ፤ 1977 ዓም፤ እዱሊስ)።

ግእዝ ብደኣማት መንግስታዊ። ግእዝ በዘመን ደኣማት ብ100 ዓዓ ከም ዝተጀመረ እዩ፤ ብፅሑፍ ደረጃ ግን ኣብ ናይ ገደረት ዝተበሃለ ንጉስ ኢንሰክሪፕሽን እዩ ንመጀመርታ ግዜ ተረጊሱ (ፕሪፊሰር ላኢሶ ጊዴሌቦ)።

ግእዝ ማለት ቀዳማይ ማለት እዩ፤ ኣግኣዝያን ማለት ናይ መጀመርታ ሰባት ማለት እዩ ወይ ቀዳማት ሰባት ማለት እዩ፤ ኢትዮጵያ ናይ ደቂ ሰባት መበቐል ከም ምዃን መጠን ማለት እዩ። (ዶር ሃብተማርያ አሰፋ፡ የኢትዮጵያ ታሪክ ጥያቄዎችና ባህሎች፡ ገፅ 102)።

ግእዝ ማለት መጀመርታ፤ ኣውራ፤ ማለት እዩ። ኣብ ሞንጎ ገዓዝ (ተጎዓዝ ንምባል)፤ ግዑዝ (ግእዝ ነገር)፤ ግእዝ ዘሎ ኣፈላላይ ምርዳእ የድሊ። ጀመርቲ ስለ ዝኾና መፀውዒ ቋንቋና ግእዝ፤ መፀዋዕና ድማ ብሄረ ኣግኣዚ ኮይኑ ዓዲ በዓል ሓራ ናይ መጀመርታ ማለት እዩ። ኣስማት ኢትዮጵያ 3ተ ኢየን። 1ቴ ኢትዮጵያ፡ 2ቴ ሳባ፡ 3ቴ ብሄረ ኣግኣዚ። ደብተራ ፍሰሃ ጊዮርጊስ (ታሪኽ ኢትዮጵያ፡ገፅ 15)

ብሄረ ኣግኣዝያን ዝብል ዝመፀ ካብ ኣግዝእ ዝብል ቃል ኮይኑ ትርጉሙ ድማ ምድረ ኣግዚኣብሄር ወይ ድማ ሃገረ ኣምልኾተ ኣግዚኣብሄር ንምባል እዩ ይብሉ መሪኔታ ልሳነወርቅ።

ግእዝ ብፅሑፍ ደረጃ ንመጀመርታ ግዜ ብንጉስ ገደረት እዩ ኣብ ኣክሱም ተረጊሱ። ግእዝ ኢንሰክሪፕሽን ኣብ ኤርትራን ትግራይን እምበር ኣብ ካሊኦ ኣይተረጎበን ስለዚ ግእዝ ስልጣን ንናይ ክሊቲኡ ህዝቢ ጥራይ ዝገልፅ እዩ ዝብሉ ተንተንቲ እውን ኣለው። ካብዚ ብምብጋስ ድማ ንኸሊቲኡ ህዝቢ ንምግላፅ ኣግኣዝያን ወይ ብሄረ ኣግኣዝያን ዝብል ሓበራዊ ስም ይገልጾ እዩ ተባሂሉ ይእመን ኣሎ።

እም ኣብ ታሪክ ተሰኒዱ ዘሎ እቲ ዝረኽብናዮ ከምቲ ዝቐረበ እየቱ፤ እቶም ኣግኣዝያን ዝብሉ ዘለዉ እየናይ እየም ወሲዶም ግልጺ ኮይኑ ቁርፅ ዝበለ መልሲ ምርካብ የፀግም እዩ። ኣብ ዝተፈላለዩ ፅሑፋት ዝተፈላለዩ ኣገላፅታት ስለ ዝጥቀሙ። ብዘኮነ እቲ ታሪኻዊነቱ ዝምልከት እዙይ ኢልና እቲ ምንቅስቃስ ኣግኣዝያውነት ከመይ ጀሚሩን ኣበምንታይ ኩነታት ኣሎን ዝብል ከዓ ከንርእ።

ኣምር ኣግኣዝያውነት

ብቲ ታሪካዊ ኣመፃፅኣኡ ዋላ እካ ፈጺሙ ንኸልእት ኣይሓቁፍን እንተዘይተበሃለ

ብዋናነት ግን ኣብ ክልል ትግራይ ንዝርከቡ ተጋሩን ኣብ ደገዓታት ኤርትራ ንዝርከቡ ተጋሩን ዝጠመር ቃል እዩ ኢልካ ከውሰድ ይከላል። ዋና መጠንጠኒኡ እውን እዙይ ስለ ዝኾነ ካሊኦ ዘሻሙው ትርጉም ከይሓዝና ንኸልቲኡ ትግርኛ ተዛራቢ ዝጠመር ስያመ ኢልና ንሓዘ። እም ናይዞም ክልቲኦም ህዝቢ ሓደን ክልተን ምዃን ድኣ ከመይ እዩ ዝግለፅ? መዓዝ ሓደ ነይርም? መዓዝ ተፈላለይም? ከመይ ኢሎም ከ ሓደ ክኾኑ ይኸእሉ? ዝብሉ ሕቶታት ምምላስ ከድሊ እዩ። ኣግኣዝያውነት፤ ብሄረ ኣግኣዚ ወይ ሃገረ ኣግኣዚ ዝብል ንኸልቲኡ ትግርኛ ተዛራቢ ህዝቢ ዝሓቁፍ ስያመታት ከስማዕ ዝጀመረ (ድሕሪ እቲ ልዕል ኢልና ዝጠቐስናዮ ጥንታዊ ታሪክ) ኣብ ማእኸላይ ዘመን ማለት እዩ ኣብቲ ትግራይ ትግርኛ ዝብል ምንቅስቃስ ዝነበረሉ እዋን እዩ።

ምንቅስቃስ ትግራይ-ትግርኛ

ኣመሰራርታ ትግራይ ትግርኛ ብዝምልከት ፕሪፊሰር ተስፋጼን መዴሃኔ ኣብ ሓደ ጽሑፉ ከም ዝገለጾ ፡ ኣብ እዋን መንግስቲ ጣልያን ብፍሊይ ኣብ 1935 ኢትዮጵያ ኣብ ምቕጽጻር ኢጣልያ ምስ ኣተወት ፡ መራሕቲ መንግስቲ ጣልያን ኢትዮጵያ ንኸቆጸጸ ምእንቲ ከጥዕም ክልተ ሓሳባት ሒዞም ተበገሱ።

1. ፖለቲካ ሸዋ፤ ብናይ ኢጣልያ ቤት ጽሕፈት ወጻኢ ጉዲያት ዝምረጽ ተይኑ ፡ ንመንግስቲ ሸዋ ኣሓይልካ ነተን ካልእት ግዜኣታት ጣልያን ምቕጽጻር ዝግለጽ ሓሳብ እዩ ነይሩ ።
2. ፖለቲካ ትግርኛ , ብናይ ኢጣልያ ቤት ጽሕፈት ኮልኒ ዝድግፍ ኮይኑ ኣንጻር እቲ ፖለቲካ ሸዋ እዩ። እዙ ማለት ኢትዮጵያ ንምቕጽጻር ነቲ ማእከላይ መንግስቲ ኢትዮጵያ ዝነጸጉ ወገናት ምሕያልን ምድጋናንዮ ። ብኸሊ ኣበሃህላ ንዝዚእቲ ትግራይ ኣሓይልካ መንግስቲ ሸዋ ከም ዘዲኸም ምግባር።

ኣንግሊዛውያን ኣብ ኤርትራ ወተሃደራዊ ምምሕዳር ተኸልም ኣብ ዝነበርሉ እዋን ንኤርትራ ጥራሕ ዘይኮነስ ንኢትዮጵያውን ከቆጸጸዮ ይሓሰቡ ስለዝነበሩ ንመንግስቲ ሸዋ ኣዲኺም ፤ ትግራይ ትግርኛ ማለት ትግራይን ኤርትራን ብሓባር ንምምሕዳር ዒላማ ገበሩ። ብዘሕ ጎስጋሳትውን ገበሩ። ትግራይ-ትግርኛ ሰዋሰዋዊ ትርጉሙ ንክሊላታት ገዲፍና ከም ንትግራይን ካልእ ተዛራቢ ትግርኛን ዝሓቁፍ ኣጠቓቕማ ዝነበ ሮ ምስእንሓሰብ፡ ራእሲ ሃይለስላሴ ጉግሳን ሰዓብቶምን ሓዳስ ናይ ብሄረ-ትግርኛ ሃገር ከምስርቱ ብምውጣን ብመንግስቲ ጣልያን ቅብል ተወሲዶ ወይ ብኣእም ወይ ብራእሲ ሰዩም መንገሻ ትምራሕ ሃገረ-ህዝቢ ትግርኛ ንምምስራት ምሳ ናይ'ቲ እዋን ልዕል-ሓያል ዝነበረ ኣንግሊዝ ከምዝተካተተሉ ታሪኽ ይዛረብ።

ካብዚ እንርድኦ እዚ ትግራይ ትግርኛ ዝብል ውጥን ሓሳብ ብተገራ ብፍላይ ድማ ብገዛእቲ ሸዋ ንብደል ኣለና ዝበሉ ዝተበገሰ ሓሳብ ኮይኑ እቶ ተመሳሳሊ ስሚዒት ዝነበሮም ናይ ከበሳ ኤርትራ ድማ ዝተቐበለዎ ሓሳብ ምምባሩ እዩ። ኣፍቲ ምንቅስቃስ ተመሳሳሊ ቋንቋ፣ ባህሊ፣ ታሪኽ፣ መንነት ብሓፈሻ ዘለዎም ህዝብ ትግርኛ ናይ ሓባር ሃገር ወይ መንግስት ንመስርት ኢሎም እንትንቀሳቐሱ ትግራይ ትግርኛ ወይ ብሄረ ኣግኣዚ ዝብል እናገላበጡ ብማዕረ ዝጥቀሙሉ ሓረግ ምንባሩ ፐሮፊሰር ኣለምሰገድ ኣባይ "Identity Jilted or Re-imagining Identity" ኣብ ዝብል መጽሓፉ ጠቐሰዎ ኣሎ። እዙ ናይ ትግራይ ትግርኛ ሓሳብ ኣብ ናይ ትግራይ ምጽማር ብረታዊ ቃልሲ'ውን ብቐሎዕ ዝተለዓለ ጉዳይ ኢዩ ነይሩ። ኣብ ዓፄ ገብረ ገብረ ገብረ በዓል መምህር ዮውሃንስ ተኸለሃይማኖት ዝምራሕ ዝነበረ ' ግንባር ገድሊ ሓርነት ትግራይ (ግንባር) ኤርትራን ትግራይ ከም ሓንቲ ኣካል ከሓብራ ከምዘለወን ጀግና ምንባሩ ይዝረብ። ግን ኣይጸንሐን ወይ ኣይቀጠለን። ኣብ ህወሓትን ሻዕብያን ግን እዙይ ኣይተረኣየን። ህወሓት ናይ ህዝብ ትግራይ ሕቶ ናይ ብሄራዊ ጭቆና ሕቶ እዩ ናይ ኤርትራ ድማ ናይ ባዕዳዊ መግዛእቲ ሕቶ እዩ። ስለዚ ትግራይ ሓራ ኩይና ኣብ ኢትዮጵያ ትቅጽል፤ ኤርትራ ድማ ነገነታ ትእውጅ ዝብል ኣካይዳ መሪገ። ሻዕብያ እውን ቁርጽ ዝበለ ብፅሑፍ ዝተገለፀ ቅዋም ዋላ ተዘይሃለው ሓዳሽ ኤርትራዊ መንነት ንምህናፅ እዩ ተጻዕኖ እምበር ናብዚ ኣምር ትጋይ ትግርኛ ኣይከደን። ብዚ ድማ ኣቲ ብኒ ሚኒሊክ ዝተጀመረ ናይ ክልተኡ ህዝቢ ምፍላይ ቀይሱ ኣቲ ናይ ትግራይ ትግርኛ ወይ ብሄረ ኣግኣዚ ዝብል ቅጥን ቅህመ- ፀኒሑ፤ ኣብዚ እዋን እዙይ ግን ብሓዳሽ ትውልዲ ከበራብር ጀግና ኣሎ።

A strong plea for the independence of "Tigray-Tigrignie" was made in Alemayehu Alula's article: "If there was not history, secrets would never be revealed." Historical grievances are outlined against the Shoan Amhara to counter Ethiopia's claim of Eritrea. "Our country," "Eritrea," "Tigray-Tigrignie" and "Nation of Agazi" were interchangeably used. Menelik of Shoa was lashed out for betraying his "master" Yohannes and dividing Tigray into two, giving *Mereb-Mellash* to the Italians. The division of the trans-Mereb was lamented: "As a result, though one soul with Tigray, we have been split for sixty years under the yoke of slavery." After tracing historical grievances, the author concluded by stressing the importance of history: "Independence that is supported by and based on history will have a solid foundation."

The Quest for a Common Heritage: A nation creates a social bond among its people by providing a repertoire of shared symbols and traditions. Members are reminded of their common heritage, kinship and heroism giving them a sense of common identity.⁹⁷ This was precisely what the *Kebessa* elites were doing in the 1940s by exalting Yohannes and Alula as heroes. In addition to history, a map of "Tigray-Tigrignie" or "Nation of Agazi," as it was named, was made and presented as a symbol of their identity.

ውጥን ኣግኣዚ ወይ ብሄረ ኣግኣዚ ኣብዚ እዋን

ኣቲ ናይ 1940ታት ቅጥን ትግራይ ትግርኛ ወይ ብሄረ ኣግኣዚ ብዋናነት ብናይ ትግራይ ተጋሩ ከም ዝተጀመረ እዩ ኣቲ ታሪኽ ሰኒድዎ ዘሎ። እዚ ናይ ሐዚ ድማ ብወገን ናይ ኤርትራ ተጋሩ ከም ዝተጀመረ እዩ። እዚ ምንቅስቃስ ዝተፈላለዩ ስያመታት እንደሓለፈ እዩ መግኡ ዘሎ። መጀመርታ ብ2000 ዓምፊ ከባቢ "ደቀባት-ኣጋኣዚያን" ብዙሕ ጎሰጎሰ ንቶም ደቂ ምድረ ባሕሪ ከገብር ከም ዝፀንሐ እዩ። ብ2011 ዓምፊ ድማ "ማሕበር የሕዋት ኣግኣዚያውያን" ዝብል ተመሰሪቱ። ፅንሕ ኢሉ ድማ "ሃገራዊ ግንባር ኣግኣዚያን" ዝብል ስያመ ሓዙ ኣሎ። ሐዚ ሐዚ ድማ "ዴሞክራሲያ ሪፐብሊክ ብሄረ ኣግኣዚያን" ናብ ዝብል ስያመ መግኡ ኣሎ። ኣቲ ሃገራዊ ግንባር ኣግኣዚያን ዝብልን ሪፐብሊክ ኣግኣዚያን ዝብልን እናገላበጡ ዝጥቀሙ ዘለው ይመስሉ። ስለዚ ኣብ ሰለስተ ክሬሊ ከርእ መሪፀ ኣለኹ፤ ዴቂ ኣባት ኣግኣዚያን፣ ማሕበር የሕዋት ኣግኣዚያን፣ ሃገራዊ ግንባር ኣግኣዚያን/ኣግኣዚያን

ሪፐብሊክ ብዝብል። እምበኣር ኣብ ሰለስቲኣን ዘሎ ቅሩብ ፍልልይ ሪኦ እቶም መሰረታዊ ዕላማታቶም ኢሎም ዝርከርከር ስካፍሎም።

1) ኣቲ ናይ መጀመርታ ደቂባት ኣግኣዚያን፡- ኣግኣዚያን ማለት ኢሉ "ብግምት ኣስታት ካብ ሓደ ሸሕ ዓመታት ንላዕሊ ቅ.ል.ክ. ኣቢሉ ይኸውን፤ ኣግኣዚያን ዝተባህሉ ሰማውያን ህዝብታት፣ ካብ ከባቢ የመንን ጆርጃንን ኢራቕን ተበረሶም፣ ብቅዱሕ ባሕሪ ኣቋሪጾምን ፈለግ ኒል ተኸቲሎምን፣ ንወገን ከበሳ ከሳብ ፈለግ ተከዘ፣ ኣብዚ ሎሚ ኤርትራን ትግራይን ዝብሃል ዘሎ ቦታ ተሃዘቡ። ካብኡ ከኣ ንወሎን በይምድርን ነጃምን ሰሜናዊ ሸዋን ተሰፋሕፍሉ።" ይብሉም። "ኣጋኣዚያን-ደቀባት ምልክቶም ኣንበሳ እዩ" ድማ ይብል።

2) ማሕበር የሕዋት ኣግኣዚያውያን ድማ ኣግኣዚያን ማለት "ህዝብ ግእዝ ተዛረብቲ ቋንቋታት

ትግረን ትግርኛን እየም። መብዛሕትአም ሰዓብቲ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ከኾነ ከለዉ። ዝተረፉ ከአ ተኸተልቲ ምስልምና፣ ካቶሊክ፣ ከኒሻ፣ አይሁድ ወዘተ እየም።” ኢሉ ይገልጾም። እዚ ማሕበር ዕላማታትይ ኢሉ ብዋናነት ዝገልጾ “ዕላማ እዚ ማሕበር ንሃገረ ኤርትራ መሰል ውሑዳን ዜጋታታ ዘውሓሰት መሬታዊ ሓድነት ህዝቢ ግእዝ ምውሓስ እዩ። ምኽንያት ናይዚ ከአ።

ሀ. ህዝብ ግእዝ ኦቲ እንኮ ወደ ባትን ብብዝሒ ዓብላልን ህዝቢ ስለዝኾነ፤

ለ. ህዝብ ግእዝ ኦቲ እንኮ ኣብ ዓሌትን እንዳን ዘይተሰረተ ህዝቢ ስለዝኾነ፤

ሐ. ብዙሓዊ ህዝብታት ወይ ዓሌታት ዝተሰረታ ሃገራት ብልጽግን ዲሞክራሲያዊ ሕብረተ-ሰባትን ኣብ ምፍጣር ስለ ዘይወታ

መ. ማሕበራዊ ምትእምማን ብዘይ ሓያል ሃገራዊ መንነትን ሓያል ሓባራዊ ሃገራዊ ዕላማን ከፍጠር ስለዘይከለል።

ሰ. ምስፍሕፋሕ ስነ ሓሳብ ፖለቲካዊ አሰላም፣ ሃገራውነት አዕራብ ከምኡ ውን ሃገራውነት አምሓራን ሀሉው ስግኣት ንመንነት፣ ታሪኽ፣ ባህልን መሬትን ግእዝ ስለ ዝኾነ። ..... ዝኾነ ተወላዲ ግእዝን ነዚ ዕላማ ዝድግፍን ኣባል ማሕበር ክኸውን ይኽእል።”

እዙይ ኣብ ኤርትራ ከም ዝተመሰረተ እዩ ኣብቲ ሰነዱ ዝገልፅ ግን ዋና ምንቅስቃሱ ኣብ ወገእ ዓድታት እዩ። እዚ ማሕበር ቀንዲ መለሎ፣ ሕላግት ኣግኣዚናዊ/ ትግራዊይ/ ትግርኛ መንነት ኢሉ ዘቐመጠም ኣርባዕተ ነጥብታት እዞም ዝሰዕቡ እዮም። “ሀ. ግእዝ/ ትግርኛ ጃንጃን ፊደላትን፤ ለ. ንመሬትና ኣግኣዚያን/ ትግራይ (ናይ ሎሚ ኤርትራን ትግራይን) ዘለና ስምዒት፤ ሐ. ታሪኽና፤ መ. ታቦትና ወይ ለገራታዊ ሃይማኖትና።” እዚ ሰነድ ቅፅል ኣቢሉ “ከም ህዝቢ ግእዝ ከንብልጽግን ተወዳደርቲ ከንከውንን እንተደኣ ኮይንና እዚ ዝሰዕብ ስነ ሓሳብ ከንከተል ኣለና” ኢሉ “ምዕቃብ ጥንታዊ ባህልናን መንነትናን ማለት ስድራቤት፣ እምነት፣ ሞያን ሕብረተሰብን፤ ቀጻልነት ዘለዎ ቐጠባ ማለት ስራሕ፣ ዕድላትን

ብልጽግናን፤ ብቐዕ ሰራዊት ማለት ሕቡን፣ ጸጥታን ሰላምን፤ ሊብራል ዲሞክራሲ ማለት ናይ ምዝራብ ናጽነት፣ ናይ ኣምልኾ ናጽነት፣ ናይ ድሌታት ናጽነትን ናጽነት ካብ ፍርሕን” የቐምጥ። “ልዕሊ ማንም ግዜ ካብ ዘይምሃላው ግንዛቤ መንነትን ዋንነትን ባህልናን ከብርታትናን ኣብ ኣዝዩ ሓደገኛ ኩነታት ወዲቐ። መንእሰያትና ናይ መንነት ቅልውላው ኣግጢዖምም ይርከብ።” ዝበለ ሰነድ እዚ ማሕበር ነዚ ንምክልኻል ድማ “ ባህሊ ግእዝ ሃገራዊ ባህሊ ይኸውን፡ ትግርኛ/ ትግረ ከአ ሃገራዊ ቋንቋ። ፤ቁጽርታት ግእዝ እምበር ናይ ላቲን ቁጽርታት ኣይከንጥቀምን ኢና፤ ባህላዊ ግእዝ ኣስማት. ምትብባዕ፤ ናይ ግእዝ ናይ 3000 ዓመት ታሪኽ ከንጽሕፎ ኢና፤ ባህልናን ስነምግባርናን ኣብ ሃገራዊ ካርከለምን ሚዲያን ከነእትዎ ኢና፤ ምምሃርን ምፍታንን ናይ ግእዝ ኣቀራርባን ናይ ገጽ ምልክትን ኣብ ኩሉ ውልታዊ ይኹን ናይ መንግስቲ ኣብያተ ትምህርቲ ከተሓታትዎ ኢና። ናይ ዋኒን ባህሊ ከነማዕብል ኢና፤ ናይ ግእዝ ናይ ምክልኻል ባህሊ ከነተባብዕ ኢና፤ ንጀጋኑ ታሪኽም ብምምሃር፣ ሓወልታት ብምህጽጽ፣ ኣብ ገንዘብናን ሓጻውን ባሕራናን ስለሎም ምውቃር፣ ትካላትና፣ ጎደናታትና ወዘተ ብስዋም ምስማይ፤ ናይ ህዝቢ ኣገልግሎት ኣብ ቀዳመ ሰንበትን ዓባይቲ ናይ ኦርቶዶክስ ብዓላትን ብቐጥታ ብመራኽቢ ብዙሓን ከነማሓላልፍ ኢና፤ ባህሊ ናይ ውሁዳን ከንሕሉን ከነኸብርን ኢና፤ ኣመንዝራነት ብሕጊ ከነወግድ ኢና፤ ናይ ኣልኮላዊ መስተ፣ ሽጋራን ስጋ ሓሰማን መወዳደራታት ካብ ሚዲያ ከነወግድ፤ ብከብርታትና፣ ባህልናን ልምድናን ዘቋሽኹ ናይ ምዕራብዊ ዓለም ባህላዊ ፍርያት ብሕጊ ከንክልክል ኢና” ኢሉ ዘርዚሩ ኣሎ። እዚ ሰነድ ሕቶ መሬት፣ ኣጣይሻ ሚንስተራት፣ ኣጣይሻ ሰራዊት ምክልኻል፣ ፍርዲን ኣውግኦት ሕግን፣ ኣካልት መንግስቲ ቢደረጃኡ ወዘተ ኣንታይ ከም ዝመሰል ዘርዚሩ ኣሎ።

ካብዚ ብተዋሳኺ ኣርማናን ባንዴራናን ኢሉ ኣውን “ባንዴራና ንታሪኽና፣ መንነትና፣ ከብርታትናን መስዋእትናን ትገልጽ ከትከውን እዩ። ሕብርታት ጸዕዳን ሰማያውን ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ ኣግኢኣብሄር ንደቂ ኣስራኤል ከም መዘከርታ ኣብ ከዳውንቶም ዘፈር ከገብሩ ይለዝዞም ነይሩ። እዚ ጸዕዳን ሰማያውን ሕብሪ ምልክት መንነትናን ንቀዳሞት ኣቦታትና ዘለና

ተሓማንነትን ዝገልጽ እዩ። ቐይሕ ሕብሪ፤ ቀይሕ ሕብሪ ንምውሓስ ቀጻልነት ታሪኽናን መንነትናን ንብዙሕ ዘመናት ዝኸፈልናዮ ደምና፣ ረሃጽናን ንብዓትናን ዝውከል እዩ። ኣብ ባንዴራና ዘሎ ቀይሕ ሕብሪ ናይ ኣገልግሎት ከብርታትና ዝውከል እዩ። ቐንዴል፤ ቐንዴል ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ ከም ሸውዓተ ብርሃናት (ሸዳሽተ ጨናፍር) ዘለዎ ጥንታዊ ናይ ኣይሁድ ቀንዴል እዩ። ቀዋሚ ቀንዴል ብወርቂ ዝተሰርሐ ኮይኑ ኣብ ተንቀሳቃሲ ቤት መቐደስ ብመራኽ ኣብ በረኻ ደሓ ኣብ ቤት መቐደስ ዮርዳኒያም ዝተቀመጠ እዩ። መዓልታዊ ጽፍይ ዘይቲ ኣውሊዕ ነቲ ቐንዴላት ንምብራህ ይሃልኹ ነይሩ። ቐንዴል ከም ምልክት ኣሪት/ ኣይሁድነት ካብ ጥንቲ ጀሚሩ። ከማኡውን ኣብ ነፍሲ ወከፍ ካብ 70 ዓመት ዝተሰርሐ ኣብያተ ክራስትያናት ግእዝ ይውከል።” ፤ ኣርማና፤ ታቦት ማለት ቅዱስ ንመራኽ ዝተዋህብኦ ጽላት ሕጊ ኮይና ዓሰርተ ትእዛዛት መጽሓፍ ቅዱስ ዝተወቐረላን ኣብ ስርዓታት ቤት መቐደስ ጥንታውን ዘመናውን ኣብያተ ክርስትያናትና ንጥቀመላ። ታቦት ብተወላኺ ከም ቅዱስ ናይ ታቦት ኪዳን ከትምሰል ትኽእል እዩ። ንቐንዴል ዝምልከት ኣብ ሃገራዊ ሰንደቕ ዕላማ ወይ ባንዴራ ተመልከቱ። ሃገራዊ ኣርማና ነጻብራቕ ሓበንን ዓሚቕ ኣክብሮትን ንሰማእታትና፣ ቀጻልነትና ከም ጥንታዊ ስልጣንን ንደቅና ክብርታትና ከነውርሎም ሓላፍነትና ከምዘለና እተንጻባርቕ እዩ።” ብዝብል ኣቐሚጡ ኣሎ።

3) እቲ ንዚ ማሕበር የሕዋት ኣግኣዚያውን ስዒቡ ቅሩብ ምምሕያሻት ዘለውዎ ሃገራዊ ግንባር ኣግኣዚያን ድማ ዝሰዕቡ መሰረታዊ መትከላት ኣኒህውዎ።

ሀ)ቐዋም ሃገራዊ ግንምባር ኣግኣዚያን፡- ሃገራዊ ግንባር ኣግኣዚያን ሓርብኛዊ ምንቅስቃስ ኮይኑ ሓውሲ ርእሰን ብዘኸኣል ጨናፍር ዝቐመ እዩ። ቀንዲ ዕላማ ሃገራዊ ግንባር ኣግኣዚያን ህላውነትን ቀጻልነትን ህዝቢ ኣግኣዚያን ምውሓስ እዩ።

ለ) መግለጺ መትከላት፡- ሃገራዊ ግንባር ኣግኣዚያን ናይ ኩሎም ዓሌታት ኣግኣዚያን

ማለት ትግራይ-ትግርኛ፣ ትግር፣ ብሉንን ካልአት ብዓሌትን ባህልን አግካዝያን ዘኮኑ አህዛብ እዩ። ንንግራዊን ዓሌታዊን ባህርያት ህዝቢ አግካዝያን ንምዕቃብን መበቆል ህዝቢ አግካዝያን ዘለዎም ህዝቢ ዝዓብለልዎ ሃገር ንምምስራት ይሰርሕ።

ሐ) ሃገራዊ ክብርታት አግካዝያን ብዝምልከት፦

“ዓቢ ክኸውን ዝደሊ ህዝቢ ኣብ ኣብ ምስራጽ ሃገራዊ ክብርታት ወፍሪ ክገብር ኣለዎ። ክብርታት ንኹሉ ባህሊ ኣገደስቲ እዮም። ሓደ ሕብረተሰብ ክብሪ ክወሃቦ ዘለዎን ዘይብሉን ነገራት ክሰማማዕ እንተዘይከኣሉ ክዓዩ ኣይክእልን እዩ። ገለ ነኡሽቱ ጉጅለታት ይኹኑ ውልቀ ሰባት ምስ ካልአት ጉጅለታት ዘይካፈል ናይ ገዛእ ርእሶም ክብርታት ክህልዎም ዝኸከለል እኳ እንተኹን፣ ሕብረተሰብ ብዘይ ሓባሪ ክብርታት ግን ነብሱ እዩ ዘጥፍእ። ካብ ኹሉ ንግዳሉ ሓደ ሕብረተሰብ ንብዙሕነትን ክብርታትን ዝመዝነሉ ስርዓት ክህልዎ ይግባእ።”

“ሃገራዊ ግንባር አግካዝያን ኣብ መንጎ ቤተ ክርስትያንን ዓለምን ዘሎ ጋግ ብምጽባብ ቤተ ክርስትያን ንሕብረተሰብ ክተብርክቶ ትኸከለል ነገር ብግብሉ ይርዳእ። ክብርታት ናይ ውልቀ ሰባት ወይ ናይ ሓደ እምነት ማሕበረ-ሰብ ዘይኮነ ናይ ኹሉ ሕብረተሰብ ምዃኑ ንኣምን። እዞም ክብርታት ከኣ ካብ ስነ መለኮትን መጽሓፍ ቅዱስን ዝወጹ ኮይኖም፣ ኣብ ዘተፈላለዩ ደረጃታት ትርጉምን ኣገዳስነትን ንኹሉ ማሕበረሰብ ዝውከሉ እዮም። እዚኣቶም ንህይወት፣ ዝምድናታት፣ ህዝባዊ ህይወትን ዋላ ኣብ ምሕጋግ ፖሊሲታትን ዝኣትዉ ስርዓታት እዮም።

ግዝኣት ሕጊ (ርትዓውነት)፣ ሕብረተሰብ አግካዝያን ደረጃኡን ሃብቱን ብዘይገድሱ ብሓደ ሕጊ ተገዚኡ ይኸይድ። ዝኾነ ሰብ

ልዕሊ ሕጊ የለን ዋላ መንግስቲ። ይሁድ-ክርስትና ስነምግባር (ወርቃዊ ሕጊ)፣ ታሪኻዊ ዝምድና ምስ ይሁድነትን ክርስትናን ንመንነትን ባህልን አግካዝያን ኣዝዩ ኣገዳሲ እዩ።

ባህላዊ ስድራ ቤት፣ ሲቪላዊ ሕብረተሰብ ኣብ ወለዶ ናብ ወለዶ ኣብ ዝመሓላለፍ ክብርታት ይመርክሱ። ርጉእ ስድራ ቤት መሰረት ርጉእ ሕብረተሰብ እዩ።

ማሕበረ ሰብ፣ ምቕሉል ሕብረተ ሰብ ብብምቕሉል ህዝቢ እዩ ዝፍጠር፤ ኩነታት ክገጥሞም ከሎ ከኣ ብምቕሉልነትን ቅኑዕን ኣገባብ ይፈትሑ። እቲ ዝዓበዩ እዚ ተመክሮ ሃገራዊ ታሪኽና ምዃኑ እዩ።

ናጽነት፣ ናይ ዘረባን ናይ ሓሳባትን ናጽነት፣ ከምኡውን ንመሰል ዋንነትን ናጽነት ምግዛእን ምልዋጥን ነጻነት ብዘይ ፍርሒ ምህጋር፣ ምስግጋር ዋንነት፣ ወዕላት ምፍርራምን ንዕኡም ምትግባርን ይጠቓልል።

ትምህርቲ፣ ትምህርቲ ኣእምሮአውን ቕጠባውን ክብርታት ኣለዎ። ትምህርቲ ስለለ ኣእምሮ፣ ፈጠራውነትን ድሌት ፍልጠትን የተባብዕ። ብተወሳኺ ንተመሃሮ ልዕሉ መጠን ክፍሊት ዝረኽቡሉ ስራሕ ይፈጥረሎምን ዝበለጸ ቕጠባዊ ውሕስነት ይህበዎምን። ብተወሳኺ ተመሃሮ ነበሱ ፍልጠት፣ ጽቡቕ ስለለ-ነብሲን ርእሰ ምትእምማንን የጥርየሎም።

ታሪኽን ባህልን፣ ሃገራዊ መንነትናን ሃገራዊ ንቅሓትናን ካብ ታሪኽናን ውርሻናን ዝመጽእ እዩ። ንሑልፍካ ዘይምርዳእ ንሎሚ ብግብኣ ክይትነብራ ዝገብረካ ውድቕት እዩ።

ሃገራዊ ባህሊ ስራሕ፣ ኣብ ውሽጢ መንፈስ ኣግካዝያን ዝተወቐረ ድሌትን ድልውነትን ብቕንዕና ምስራሕን ዝግብእካ ክፍሊት

ምርካብን ዝብል ነገር ኣሎ።

ቅርዑይ ምሕደራ፣ ቅንዕና፣ ግሉጽነትን ተሓታትነትን ከምኡውን ቀጻሊ ምዕባልን።

እመንነትን ሃገራውነትን፣ ምውፋይን ለጋስን ፍቕሪ ሃገርና፣ ንመሰረታዊ ክብርታትን ስርዓታትን ግእዝ ብምሉል ብኸ ምውፋይ።”

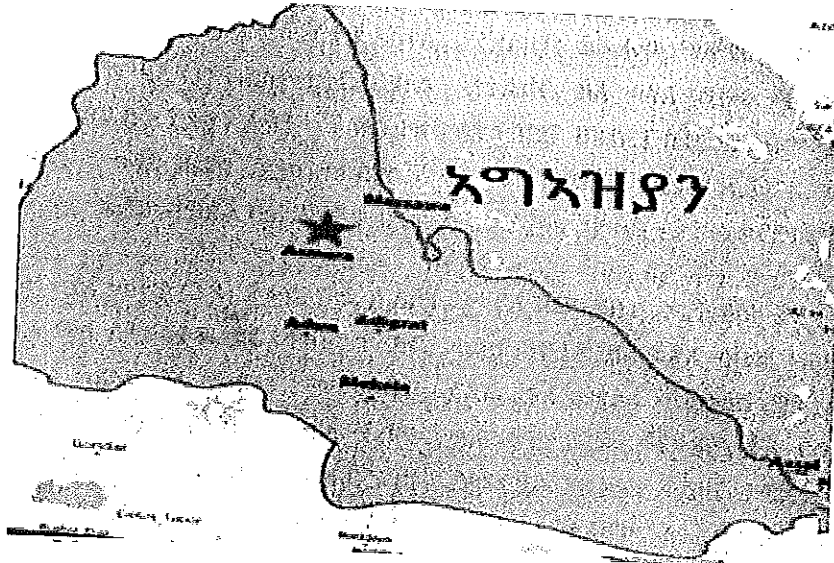
መ) ሃገራዊ መንነት ብዝምልከት፦

“አግካዝያናዊ ሃገራዊ መንነት ካብ ናት ሃገራዊ ንቕሓት ዝብገሰ ኮይኑ ንግንዛዜ ሃገራዊ መንነት ማለት ሓባራዊ ርድኢት ብዘዕባ ህዝቢ ግእዝ ዘለዎ ሓባራዊ ዓሌት ቋንቋ/ ባህላዊ ድሕረ ባይታን ዘጠቓልዕ እዩ። መንነት ቀዋሚ ዘይነቓነቕ ነገር ዘይኮነ ብዘተፈላለዩ ከም ታሪኽ ዝኣመሰሉ ነገራት ቅርጺ ዝሕዝ እዩ። ዝኾነ ነገር ኣብ ዝተነዋሐ ግዜ ይልወጥ እዩ። መንነት ከኣ ኣብዚ ዑደት ሓድሽ መልክዕ ይሕዝ። ዘይቕየር ነገር እንተድኣ ሃልዩ ግን ብግቡእ ዝተሰነደ ታሪኽን ካብ ዝተሰነደ ታሪኽን ውርሻን ዝትንስእ ሃገራዊ ንቕሓትን ጥራይ እዩ።

እቶም ቀንዲ መለላዩ ነጥብታት መንነት ኣግካዝያን እዞም ዝሰዕቡ እዮም፡- ሀ ቋንቋ ግእዝ/ትግርኛን ፊደላት ግእዝን፣ ለ ንምድርና ሃገረ ኣግካዝያን (ናይ ሎሚ ኤርትራን ትግራይን) ዘለና ስምዒት፣ ሓ ታሪኽና፣ ባህልና፣ ኣነባብራናን ውርሻናን፣ መ ናይ ይሁድ-ክርስትና ክብርታትናን ስነምግባርናን፣ ካብ ኣግካዚናዊ/ትግራዊ/ትግርኛ ወጻኢ ዝኾነ ህዝቢ ይኹን ዓሌት እዚኣም ኣርባዕተ ፍሉይት ጠባያትን ፍሉጣት ስሚዕትን ኣይውንን።”

ረ) ዕላማታት ፖሊሲ ወጻኢ ብዝምልከት፦

“ሕመረት ስትራተጂካዊ ሃገራዊ ረብሓታትና ንፖሊሲ ወጻኢና ይቕልሉ።

ዝኾነ ሃይማኖትን ፀረ ዝኾኑ ብሄራትን ዝመስሉ መደምደምታት ስለ ዝገፀባረቑ እዩ ተቐውሞ ዝቐርበሉ ዘሎ። እቶም እዚ ሓሳብ ሰናይ እዩ ዝብሉ ወገናት ካብ ዘሰጉም ሓሳብ ነገሊኡ. "ጉዕዞ የሕዋት ማሕበር ህዝቢ ትግራይ(አማካክያን) ፈኸም እናበለ ይጉህር ኣሎ። ኣዐርዩ ክጉህርን እናተባረዐ ከይዱ ነዛ ምድሪ ብብርሃን ክሸፍና ይግባእ። ንምንታይሲ ከፈላለ ዘይክእል ዘይግብአውን ሓደ ህዝቢ ስለ ዘሎ። መን ፈለዮ ሕዳር ቁስልና እናንታዕና ክንቁዝም በረክት የብሉን። መንገዲ ሕውነት ተጀሚሩ ኣሎ ኣብኡ ረገዕና ንቐድሚት ንምርሽ። እዚ ቅዱስ ጥጅእ ብዓል ዋናኡ ህዝቢ እዩ። ብሩባ መረብ ንኸልተ ተጎዝዩ ውሉድን ወላድን ተፈላልዩ ክነበር ዝተፈርደሉ ህዝቢ! መራሕቲ እዚ ኣጀንዳ ካብ ክልቲኡ ኣብራክ ዝወፀ ክልተ ደቁ! ተጋሩን ተጋሩን! በቢ ዝመስሎም ሓሳብም ናብ ንናይ ባዕሎም ህዝቢ ይዝርግሑ ኣልዉ። ህዝቢ ነቲ ጥጅእ ምሉእ ብምሉእ ተቐቢልዎ እኳ እንተዘይተብሃለ ዓብዩ ምልዕዓልን ፍሒትሕትን ክምዘፈጠረ ግን ኣይከሓድን። ዝተቀደሰ ፍሒትሒት! ርግፅ እዩ! ብወገን ተጋሩ ኤርትራ ንዘመናት ብዝበፀሐም ኣደራዕ መሰረት ገይሮም ኤርትራ(ዱባ ሩባ) ን ቀይሕ ባሕሪን ማእኸል ገይሮም ከካይዱ። ብተመሳሳሊ ተጋሩ ኢትዮጵያውያን ድማ ንታ ንዘመን ዘይኮንስ ንኣዝማን ወለድና ደሞም ኣፍሲሶም ነፃዕምም፡፡ክስኪሶም ሓዚእም ከቢሮም ዘፀነሑዎ ዓዲ መሰረት ገይርና ጉዳይ ኣማካክያንዊነት ከነሰጉም! ዓለም ሂብካ እትቐበለላ ናይ ምክእልዎ ዓለም እያም እቲ ጥጅእ ናብ ጉዕሽ ካብ ጉዕሽ ድማ ናብ ፅራይ ወሓላሉ ተጋሩ ኣጋኣዝያን ክሳብ ዝበፀሕ ብዙሕ ጋዕ ገልጥምን ቲዕ! ምንቲዕን ክጋጥም ባህርያዊ እዩ።

መንነትና፡ ታሪኽናን ባህልናን፡ 2 ሃገራዊ ድሕነት፡ 3 ከም ፋይናንስ፡ ማዕድንን ካብ ወጻኢ ዝኣተዉ ሰራሕተኛታት ዝኣመሰሉ ጸጋታት፡ 4 ስነ ፍልጠት ቴክኖሎጅን ዘመናዊ ምሕደራዊ ስርዓትን፡ 5 ደገ ዓለምለኸዊ ዕዳጋን፡ 6 ስደተኛ ህዝብናን፤ ስለዚ ናይ ወጻኢ ፖሊሲና ነዘን ሽዳሽተ ሓገራዊ ስትራቴጂካዊ ረብሓታትና ዘሰጉም ይኸውን።"

ከቡራት መንበብቲ እዞም ንቲ መሰረታዊ መትከላትን ዕላማታትን እዚ ኣማካክያዊ ምንቅስቃስ የርኢ ዝበልና ካብ ሰነዳቶም ጨላሊፍና ዘቅረብናልኩም ከም ዘለዎ እንታይ መጂኑ ክትርድኡ መእንታን እዩ፤ ኣንቢብኩም ናይ ባዕልኹም ሓሳብ ክትሕዙ ምእንታን እዩ። ምናልባት ኣብ ዝቅፅል እዙይ ክኾን ኣለዎን የብሉን ዝብሉ መማረፅቲ ሓሳባት እንተመፀ ተመራጺ ክኸውን እዩ። ብወገን ምስንዳእ ውራይና እወን ዝቐርብ ሓሳብ ክህሉ እዩ። እዙይ ኢልና እዚ ምንቅስቃስ ብኒ ተስፋዕዮን (ትክክለኛ ስሙ እዮብ) ዝበሃል ኣብ ዓዲ እንግሊዝ ዝነበር ብዙሕ ከበሃሉ ዝፀንሐ ኮይኑ፤ ብርክት ዝበሉ ኤርትራውያን እውን ኣብ ዝተፈለለዩ ዓድታት ጨንፈራት ማሕበር ዝምስርቱ

ዘለው ኮይኖም፤ ኣብ ቀረባታት ድማ ብብርክት ዝበሉ መንእሰይ ተጋሩ እውን ሰፊሕ ሪኢቶታት እናተወሃበሉ እዩ እም፤ ብተቐውሞን ብድጋፍን ይቐርቡ ካብ ዘለው ሓሳባት (ንምይይጥ መበገሲ ምእንቲ ክኾን) ገለ ቁንጥር ኣቢልና ክነካፍለኩም።

ብወገን ኤርትራውያን ተዛረብቲ ትግርኛ ንንውሕ ዝበለ እዋናት እናተዘረበሉ ዝፀንሕ እዚ ኣማካክያውነት፤ ብወገን ናይ ትግራይ ተጋሩ ቅሩብ ጠመተ ክወሃቦ ዝጀመረ ድሕሪ እቲ ብናይ ብኣዴን መቀነባበራይነት ተፈጺሙ ተባሂሉ ዝእመንነሉ ኣብ ጎንደርን ከባቢኡን ኣብ ልዕሊ ተጋሩ ዝበፀሐ በደላት እዩ ከበሃል ይክእል።ካብኡ ንነጀው ብዝሓት ምንእሰይ ተጋሩ ቀልጥም ናብዚ ኣማካክያውነት ተሳቲቡ ኣሎ፤ ቅድሚኡ እውን ገለ እዚ ሓሳብ ዘሰግሙ ውሑዳት እንተነበሩ። ኣብዚ ከይዲ እዙይ ድማ እዚ ምንቅስቃስ ዓዲ ዘፍርስ ድሑርን ዘይበሰለን እዩ ዝብሉ ምንእሰይ እውን ብትረት ሓሳባቶም እንትሰንዝሩ ተዓዚብና ኢና።

ብመርህ ደረጃ ናይ ክልቲኡ ህዝብታት ሓድነት ዝቃወም ሰብ ሃልዩ ኣይኮነን። ነገር ግን ኣብቲ ምንቅስቃስ ዝሰምዑ ፀረ

እዚ ከምዚ እናሃለወ ሓደ ሓደ የዋሃት ተጋሩ ብዙሕ ክድንግፁን ብሓደ ግዘ ክብህርናን ተራእዩ። ብዋናነት ኣብ ክልተ ነግራት ዝተደረሸ ሰግኣት እዩ። እቲ ሓደ ርክብ ህዝቢ